

Vidéki levél.

Ó-Kemencze, 1883. juniushó.

Tekintetes Szerkesztőség! Az „Erdészeti Lapok“ 1881-dik évi januáriusi füzetében azt ajánlta volt valaki, hogy a fenyőmagvakat a vetés előtt miniumporral készítsük elő, mert ez megóvjá a csemetekerteket, ugy a rovaroktól, mint a madaraktól és egerektől. Megtéve e kísérletet, csakugyan azt tapasztaltam, hogy az elvetett mag a földben nincs oly nagy károsításnak kitéve, mint különben, bár a veszélytől egészen így sem ment, mert a madarak mégis felkeresik a bevetett ágyakat s kikaparva a sorokat a magot részben a föld felszínére hozzák. Maga a kikelt csemete azonban semminemű óvszert sem talál a miniumban, mivel ez csupán a magburokot veszi körül s így a kibuvó csemete föld alatti vagy feletti részeit semmikép sem védheti, ellenkezőleg inkább ártalmára szolgál azoknak, a mennyiben ugy tapasztaltam, hogy a földből kiemelkedő s pirosra festett magburokkal ellátott kis csemeték seregesen magukra csalták a madarakat, melyek azután pusztá kedvtelésből is egész sorokat lecsipdestek belőlük.

Az elmúlt tél itt majdnem tavasziasan köszöntött be ugy, hogy karácsony táján a melegebb napos oldalakon itt-ott még virág is diszlett, csak az új év első napjai hozták meg csipős szél kíséretében a valódi telet, s ez azután annyira belenyult a tavaszba, hogy a zöld májuszfát nagy feladat volt előszerezni. Egyébiránt e tél nem volt kemény. A legnagyobb hideget január 12-én jegyezték, midőn a hőmérő 19.8⁰ Celsiusra süllyedt alá, ezenkívül 10⁰ C.-nál nem igen volt nagyobb hideg. Annál dusabb volt azonban a havas csapadék, mely 24 óra alatt nem egyszer 20—30 mm.-t is kitett; a hó még márcziusban is 0.6—1.1 méter magasan állott. A szarvas és őz a kevesebb hóval borított déli oldalakon keresett menedéket s itt mintegy körülzárva voltak a nagy hó által; az erdő majdnem kihaltnak látszott, csak itt-ott tünt elő egy-egy nyest, vagy rókanyom a sima hó felületén. A rőt- és sörtevad fél

a szironyos hótól, mely oly jó alkalmat nyújt a farkasoknak egy-egy pompás préda ejtésére. Fel is használták a kedvező időjárást s oly pusztitást vittek végbe a vadállományban, mely majdnem hihetetlennek látszik. Csupán Ó-Kemencze község határában 6 szarvast és 11 őzet találtak szétmarczangolva, köztük egy gyenge himszarvast és 2 őzbakot. Ha itt lenn a síksághoz közel eső hegységekben is ekkora volt a pusztítás, milyen lehetett az fenn a magasabb hegységekben, hol a szarvas csoportokban tanyázik? Egyébiránt nagyítás nélkül lehet elmondani, hogy ma-holnap már maga a közbiztonság is veszélyeztetve lesz, ha a farkasok tovább is ily aggasztó mérvben szaporodnak. A vadászat ellenük, bármily tapasztalt kéz vezeti is azt, bizonytalan s rendesen eredménytelen, a mérgezés pedig nem mindig sikerül s a legalkalmasabb időben t. i. télen át, midőn azok a falvak közelében ólálkodnak, nem is alkalmazható mindenütt.

Azt hiszem leginkább sikerülne a mérgezés a farkasok nyári tanyája közelében, mikor kölykeik részére prédát keresnek. Sokat elpusztíthat a „paraszt puskás“ is, de hogy éjszakákat töltsön el a lesben, buzdításra van szüksége, mit csak a nagy lődíjak adhatnak meg.

Hanem a rosznak is van jó oldala; erdészeti szempontból egyáltalában nincs miért panaszkodnunk a vadállomány apadása miatt, sőt itt legalább előnyösnek kell mondanunk azt, mert a szarvas és vaddisznó valódi ellensége az erdésznek; léptenyomon meghiusítják állabnevelési törekvéseit. Én legalább azt hiszem, nem állítok valótlanúságot, midőn azt mondom, hogy itt fenyőállabokat csak áldozatokkal leszünk képesek nevelni, ha a szarvas-állomány idejekorán jelentékenyen le nem szállítatik. A vaddisznó ellen pedig valóságos irtó háborút viselhetünk, ha azt akarjuk, hogy tölgyeseink természetes vagy mesterséges vetés útján felujjuljanak.

Nagy hó, kevés víz! Ez a tapasztalat igaznak bizonyult most is. A tűzifát leusztattuk, de tönkusztatásra alig volt 5—6 napig tartó alkalmas vizünk.

Makkunk, bár dús termés mutatkozott, csak szórványosan lesz, mert jó része elfagyott a május 20—21. közti éjjelen; pedig ekkor a völgyben $+ 2.5^0$ C.-t jegyzett volt az észlelési állomás, hanem a hegységekben úgy látszik helyenként erős dér és fagy is volt, s nemcsak a makkot tette tönkre, de megérezték azt a lomb és zsenge hajtások is. A mi akkor megmaradt a makkból, most a szárazságnak esik áldozatul.

A kirándulások évadja lévén, szabadjon ez alkalommal nekem is a szives olvasót az ó-kemencei várromok közé elkísérem. Nap-nap mellett annyian rándulnak ki e helyre még távoli vidékekről is, számos és szép közönség fordul meg e romok között, miért ne tekintenők meg mi is azokat, mikor különben is érdekel bennünket e hely.

Ungvárt elhagyva a Lengyelországba vezető uton egy előhegységek által határolt völgybe jutunk, melyet az út közepén szel át; jobbról a hegy lábánál az Ung folyó habjai nyaldossák a kimosott sziklákat, balról az usztató csatorna hordja be csendesesen erdei termékeinket a zugó telepi raktárba. Így vezet utunk a 11 kilométer távolban fekvő ókemencei romokhoz. Mint minden régi romhoz, ehhez is monda fűződik, mely szájhagyományból kelt s sokféle változatban apáról fura száll. A környék lakója szerint egykor hatalmas főurnak képezte lakhelyét, ki elrabolt nőekkel élénkíté meg a magány unalmas óráit.

Annyi bizonyos, hogy kicsiny volta s belső berendezése nem mutatnak arra, hogy fontosabb történelmi multja lehetett volna e várnak.

De fekvése gyönyörű s az a kilátás, mely ormáról a nagy síkság felé nyílik, érdemessé teszi arra, hogy a ki erre jár, meglátogassa.

Az első, ki e romok iránt érdekléssel viseltetett, a megboldogult Pankovics püspök volt, ki ha egyebet nem tehetett, legalább a fákat lenyesette a falak körül, hogy a kilátás el ne zárassék, s a vár távolabbról is magára vonhassa a figyelmet; de azokat közelebről megtekinteni csakis szenvedélyes

tourista vállalkozhatott, sűrű bozót és gaz nehezítvén meg az oda való feljuthatást.

Később, midőn 1879-ben Magyarország a felséges uralkodó pár ezüst menyegzőjét ünnepelte az ungvári kincstári tisztikar e nagy napot azzal örökitette meg, hogy a vár alatti gereb mellett és a vár mögött nászfákat ültetett, s ez alkalommal a romokat és azok környékét kissé rendbe hozva, a nászfák megközelíthetésére a meredek oldalon fel két ösvényt készített a „Ferencz József“ és „Erzsébet“ ösvényt. Ezenkívül a romok egyik bástyájára emléktáblát helyezett el, mely e napon nagy és diszes közönség jelenlétében lepleztetett le. Felirata a következő sorokat tartalmazza:

1879. áprilishó 24-én.

Lenn, hol a viz árja zugva hull alább,
 És közelb az éghez, e rom oldalán,
 Hol előbb vad szedres s cserje vert tanyát,
 Új faültetéssel lőn szebb e magány:
 A századnegyednek örömnepén,
 A királyi pár mit együtt éle át;
 Kik alatt feléledt a muló remény
 S a szabadság lakja újra e hazát.
 A jobbágyi hűség ülteté e fát,
 Hogy mig terepélyét nyujtja szerteszt,
 Élte a jövőnek áldva adja át
 Első Ferencz József s Erzsébet nevét.

Többek közt a boldogult Wagner is meglátogatta e helyet, s elragadtatással élvezve a gyönyörű kilátást, egész érdeklődéssel tudakozódott a tervben levő szépitések iránt. Nagyon tetszett neki e hely, pedig akkor még csak a munka kezdetén voltunk. Ki hitte volna akkor, hogy ezt az élte delén levő életerős férfit oly hamar elragadja a tevékenység mezejéről a kiméletlen halál? S pedig milyen közel volt már a magyar erdészeti történetében örökké emlékezetes 1879. december 21-ke, midőn szakunk e nagy emberét, e nemes szivü vezért el kellett veszitenünk!

Az ókemencei vár szépitési terve e naptól kezdve határozott alakot nyert s a munkálatok is gyorsan haladtak elő, mert a kegyelet érzése szolgált buzdítóul. A magaslat cserjése csinos parkká változott át s annak egyik pontján diszes kő-
emlék áll, melyre az ungvári tisztikar kegyelete ezt az egyszerű feliratot illesztette:

„Wágner Károly m. kir. főerdőtanácsos, az Országos Erdészeti Egyesület I. alelnöke és a magyar erdészeti irodalom egyik alapítójának emlékére. Emelte a honfi hála 1880-ban.“

Nehéz s kissé merész is volt a szándék, mely e vadont kies éden né törekedett átalakítani. De a férfi, kitől az eszme származott, nem riadt vissza az akadályoktól: tett, fáradt s pótolta a sajátjából, a mit az adományok nem fedezhettek, s az ige mégis testté lön. Ott áll most a Wagner-emlék hűs lombok árnyában; körülötte illatozó virágok s pompás rózsaövek terjeszti szét illatárját, melyet a titkon enyelgő szellő az erdei növényzet sajátos illatával oly csodásan elegyít. Szébb és megfelelőbb hely egy emléké számára nem is képzelhető, ezt látni, erről meggyőződni kell. Elismeri ezt a nagy közönség is, melynek az ókemencei vár most egyik legkedvesebb kirándulási helyét képezi s nem egyszer történik meg, hogy még az olyan is, ki Wagnert hirtől sem ismerte életében, most az elismerés hangján adja feleletül a kérdezősködő idegennek, hogy ime az a kő ott egy kitűnő magyar erdész emlékéét őrzí. S ha így megnépesül, olykor-olykor a romok környéke az éj csendjébe nem egyszer a zene mélabus hangja is belevegyül, s a megriadt szarvas nagyot szökve hagyja el e helyet, hol most, nem tudja miért, nem úgy van mint régen volt.

Marosi Ferencz.